

Prezentowana praca zatytułowana *Dyskusje o kapitale wczoraj i dziś* składa się z trzech związanych tematycznie części poprzedzonych wstępem. Część pierwsza: Kategoria kapitału w teorii ekonomicznej (rozdziały I-VII), część druga: Kategoria kapitału w teoriach społecznych (rozdziały VIII-XII), część trzecia: Kategoria kapitału w naukach stosowanych (rozdziały XIII-XV). Całość finalizuje zakończenie autorstwa Grażyny Musiał. Ponadto, praca zawiera bibliografię, streszczenia w języku angielskim, spis rysunków i tabel, indeks nazwisk oraz informację o autorach. W monografii można znaleźć rozdziały następujących autorów: Grażyna Musiał, Eugeniusz Kośmicki, Ignacy Henryk Chrzanowski, Mirosław Lubszczyk, Włodzimierz Luty, Maria Smejda, Krystyna Mitrega-Niestrój, Blandyna Puszer, Łukasz Szewczyk, Sławomir Banaszak, Przemysław Wechta, Aleksander Jerzy Witosz, Radosław Pacud, Józef Pfaff, Maria Czech, Lucyna Poniatowska. Poruszają oni blisko związane zagadnienia na temat kapitału. Trzy wyszczególnione ujęcia tworzą sensowną i spójną całość.

Publikacja stanowi wartościowe studium na temat kapitału w odniesieniu do teorii ekonomicznych, społecznych i nauk stosowanych. Warty podkreślenia jest pionierski charakter problematyki przedstawionej w monografii pod redakcją naukową Grażyny Musiał. Konstrukcję pracy charakteryzuje logiczny układ i merytoryczne powiązanie pomiędzy wyodrębnionymi częściami. Poruszana tematyka jest wzmocniona argumentacyjnie poprzez odwołanie do danych, raportów, badań oraz posiadanie ścisłego podłoża teoretycznego. Praca w sposób rzetelny poszerza wiedzę czytelnika związaną z kapitałem. Odwołuje się do odległych w czasie pojęć i kategorii w teorii ekonomii, przenosząc je na grunt obecnych warunków społeczno-ekonomicznych.

W części pierwszej książki warto zwrócić uwagę na chronologię rozdziałów i płynne przejście tematyczne. Grażyna Musiał wychodząc od szerszego przybliżenia i zrozumienia pojęcia kapitału, odwołuje się do dorobku Karola Marksa. W rozdziale „Kapitał jako kategoria ekonomiczna. Kontrowersje Cambridge kontra Cambridge” omówiono dyskusję oscylującą wokół kapitału między dwoma ośrodkami naukowymi, Cambridge w Wielkiej Brytanii i Cambridge w stanie Massachusetts, w Stanach Zjednoczonych. Szczególnie cenne jest zwrócenie uwagi przez autorkę na wieloznaczność stosowanych pojęć w publikacjach naukowych. Akcentuje ona ważność uszczegóławiania i wyodrębniania terminów w celu uniknięcia ich niejednoznaczności (rozdział I, G. Musiał). Rozdział zatytułowany „Procesy globalizacji a problem współczesnej akumulacji kapitału” porusza tematy dotyczące historycznych aspektów procesów globalizacji, ogólnej charakterystyki współczesnego etapu rozwoju kapitalizmu, problem akumulacji kapitału w warunkach globalizacji, a także próbę ogólnej oceny współczesnych struktur i warunków globalnej regulacji. Eugeniusz Kośmicki w swoim rozdziale analizuje współczesną akumulację kapitału w warunkach globalizacji gospodarczej. Zwraca uwagę na wielowymiarowość globalizacji. Zaznacza, iż istotnym podmiotem globalizacji jest rozwój transnarodowych przedsiębiorstw. Akcentuje nie tylko rozwój globalnej gospodarki, ale również dostrzega negatywne konsekwencje, jakie globalizacja niesie za sobą (rozdział II, E. Kośmicki). Rozdział „Skutki kapitałowe strategii zrównoważonego rozwoju” ma charakter pragmatyczny. Poruszono w nim tematykę realizacji celów zrównoważonego rozwoju przy ograniczonych środkach finansowych. Ponadto, dokonano próby wyjaśnienia niektórych wątpliwości związanych ze strategią zrównoważonego rozwoju (rozdział III, I. Chrzanowski).

Aspektem wyróżniającym recenzowaną monografię naukową jest odwołanie się do dokonań słynnych ekonomistów i socjologów, jak np. przedstawienie ustaleń badawczych Thomasa Piketty’ego. W publikacji „Thomas Piketty o problemie kapitału w XXI wieku” omówiono stosunek kapitału do dochodu z perspektywy globalnej. Przedmiotem analiz był kapitał Wielkiej Brytanii, Francji, Niemiec, Stanów Zjednoczonych oraz Kanady. Podsumowanie w postaci wypunktowanych, trafnych wniosków końcowych stanowi oryginalny i rzeczowy atut prezentowanego dzieła (rozdział IV, G. Musiał, M. Lubszczyk). Teoria ekonomiczna niemieckiego uczonego, w artykule „O aktualności teorii ekonomicznej Marksa” może być pomocna, choć niewystarczająca w wyjaśnianiu problemów gospodarki kapitalistycznej, na co zwraca uwagę Włodzimierz Luty. Autor podkreśla aktualność i prognostyczny charakter teorii ekonomicznej Marksa, ponieważ daje ona lepsze, w porównaniu z konkurencyjnymi teoriami, wyjaśnienie problemów globalnej gospodarki. Może stanowić również źródło wyjaśnień i inspiracji, szczególnie w konfrontacji ze współczesnym myśleniem ekonomicznym w kategorii równowagowej teorii kapitalizmu (rozdział V, W. Luty). W rozdziale „Kontrowersje wokół kapitału i sposób jego pomiaru” przedstawiono pojęcie kapitału w ujęciu ekonomii klasycznej. Wyakcentowano sprzeczności występujące w systemie pomiarowym rachunkowości, a także wskazano konsekwencje gospodarcze nowego podejścia do pomiaru kapitału. Maria Smejda przyczyn

niedoskonałości systemu pomiarowego rachunkowości upatruje się w braku odpowiedniego zaplecza teoretycznego. Podkreśla ontologiczny błąd teorii ekonomii. Kluczowe staje się, w jej opinii, zrozumienie kategorii kapitału nie od strony funkcji, lecz powołując się na teorię wartości (rozdział VI, M. Smejda). Wykorzystane przez autorów części pierwszej książki materiały źródłowe zostały poddane skrupulatnej analizie, co zaowocowało stworzeniem publikacji o solidnym podłożu teoretycznym.

Część druga książki stanowi zwartą tematycznie strukturę, w której czytelnik otrzymuje interesujący w treści i poprawny w literackiej formie obraz kategorii kapitału w teoriach społecznych. Innowacyjność w ujęciu prezentowanej tematyki widoczna jest w przedstawieniu menedżerskich klas społecznych w nowoczesnych społeczeństwach i gospodarkach. W „Kapitale społecznym w obrębie kategorii polskich menedżerów” zwrócono uwagę, iż bez względu na teoretyczną koncepcję kapitału społecznego, zjawiska i procesy, które ona reprezentuje, stanowią nieodzowny czynnik położenia menedżerów w nowoczesnych społeczeństwach (rozdział VIII, S. Banaszak). Rozdział zatytułowany „Relacje kontraktowe jako kapitał przedsiębiorstwa w perspektywie teorii systemu społecznego” Przemysława Wechty zawiera przekształcenie koncepcji Parsonsa na kategorie współczesnych teorii kapitałów. Odnosi się do relacji kontraktowych generowanych przez zasoby przedsiębiorstwa, które można podzielić na kapitał ekonomiczny, kapitał ludzki, kapitał informacyjny oraz kapitał społeczny. Autor zaznacza, że wszelkie typy kapitałów wymagają odpowiedniej inwestycji. Możliwość przekształcenia koncepcji Parsonsa w kategorie współczesnych teorii kapitałów świadczy o tym, iż analiza relacji kontraktowych zachowała swoją aktualność (rozdział IX, P. Wechta). „Kapitał w ubezpieczeniach społecznych” porusza temat kondycji ekonomicznej ubezpieczeń społecznych, uzależnioną od bazy ekonomicznej ubezpieczenia społecznego, na którą wpływają zjawiska ekonomiczne związane z wykonywaniem pracy i akumulacją kapitału (rozdział XI, R. Pacud). W „Perspektywie finansowej ubezpieczeń społecznych z kapitałów gospodarki cyfrowej” została rozpatrzona kwestia nowych możliwości dodatkowego wykorzystania kapitałów w finansowaniu ubezpieczeń społecznych, które wymagają twórczego i innowacyjnego podejścia. Podkreślano rolę Internetu i gospodarki cyfrowej w nieustannie zmieniającej się rzeczywistości, która zmusza do wzmożonych przemysłów dotyczących rozwiązania problemów ludzi, na które systemowo odpowiadało ubezpieczenie społeczne (rozdział XII, R. Pacud). Zaprezentowane rozdziały w części drugiej się przenikają. Podkreśla to niezwykle przemysłaną strukturę pracy.

Niewątpliwym atutem książki jest wyodrębnienie kategorii kapitału w naukach stosowanych. „Finansowa koncepcja kapitału własnego w systemie rachunkowości” stanowi niezwykle wartościową pozycję, szczególnie w odniesieniu do koncepcji Fishera. Przedstawiona analiza istoty funkcji kapitału własnego w systemie rachunkowości opiera się na finansowej koncepcji zachowania kapitału. Wyszczególniono również dwoistość kapitału, przedstawiając jego charakter rzeczowy – jako zasoby zdolne do generowania dochodów, a także finansowy – jako źródła pochodzenia zasobów (majątku). Dobitnie wyakcentowano znaczenie

kapitału własnego dla oceny sytuacji finansowej przedsiębiorstwa, w kontekście m.in. stabilnego źródła finansowania jednostek gospodarczych (rozdział, XIII, J. Pfaff). Profesjonalizm twórców części trzeciej podkreśla struktura publikacji, a także wieloaspektowość kategoryzowania kapitału. Mimo wielu autorów monografia pozostaje spójna.

Książka *Dyskusje o kapitale wczoraj i dziś* zasługuje na szeroką popularyzację ze względu na zapoznanie czytelnika z wieloma problemami dotyczącymi nauki ekonomii. Publikacja zawiera systemowe ujęcie podejścia teorii ekonomicznych i nauk społecznych do kategorii kapitału. Pionierski charakter pracy nadaje wyście od procesów dokonywanych w teorii ekonomii do obecnie zachodzących w świecie rzeczywistym. Należy zaznaczyć, że jest to jedyna pozycja ostatnich lat na tak wysokim poziomie merytorycznym, która oscyluje wokół tematyki kapitału. Kompletność bibliografii i spójność jej wykorzystania stanowią jedną z wielu zalet omawianej książki. Warto wzbogacić swoją bibliotekę o tę pozycję wydawniczą, gdyż napisana jest wysublimowanym językiem, który potwierdza wysoki kunszt i profesjonalizm jej twórców. Książka bez wątpienia wzbudzi zainteresowanie i uznanie wśród znawców literatury naukowej. Jest to niezaprzeczalnie frapujące i kompetentne studium stanowiące całościowe spojrzenie na temat kapitału, który z pewnością skłoni czytelników do pogłębionej refleksji i wzmocnionych dyskusji.

Interpretacja kapitału w książce *Dyskusje o kapitale wczoraj i dziś* ma swoje słabe punkty. Po pierwsze, definicja kategorii „wartość godziwa” winna być precyzyjna. Prowadzi to do drugiej słabości i zapowiedzi wcielenia w praktykę założeń teorii monetarystycznej. Teoria ta wprowadza do systemu rachunkowości możliwość stosowania oszukańczych procedur pomiarowych. Po tych wyjaśnieniach lektura książki byłaby dla Czytelników w tych fragmentach łatwiejsza.

Ewelina Szczechowiak
ORCID 0000-0003-3414-5550